

37. Tietokeskus

Tietojenkäsittelyneuvottelukunta

Tietojenkäsittelyneuvottelukunnan puheenjohtajana toimi v. 1973 apul.kaupunginjohtaja A. K. Loimaranta. Neuvottelukunta, johon puheenjohtajan lisäksi kuului kahdeksan jäsentä, kokoontui neljä kertaa.

Neuvottelukunta teki kaupunginhallitukselle ehdotuksen tietopalvelua ja ATK:n hyväksikäyttöä koskeviksi yhteistyöperiaatteiksi Helsingin kaupungin hallinnossa (Kh 3. 9. 1973 § 2489) sekä ehdotuksen toimistotietokoneiden hankinnassa noudatettaviksi periaatteiksi (Kh 29.11.1973 § 3619). Lisäksi neuvottelukunta on antanut kaupunginhallituksen yleisjaostolle lausunnon tietokeskuksen toimintaohjeesta (Khn yleisjaosto 21.3.1973 § 5496).

Tietokeskus

Toiminnan aloittaminen

Tietokeskus aloitti toimintansa kertomusvuoden alusta lukien kaupunginhallituksen päätöksen 18.9.1972 (§ 2512) mukaisesti. Täten tietojenkäsittelykeskus ja kuntasuunnittelurekisteritoimisto siirrettiin tietokeskukseen.

Organisaatio

Toimintayksiköt. Kaupunginhallituksen yleisjaosto hyväksyi 4.4. (§ 5602) väliaikaisesti

noudatettavaksi tietokeskuksen organisaatiosuunnitelman, jonka mukaan tietokeskukseen kuuluu viisi toimintayksikköä: hallinto-osasto, kehittämisosasto, rekisteriosasto, systeemityöosasto ja käyttöosasto. Näistä kehittämisosasto perustettiin 1.7. ja käyttöosasto 1.11.

Hallinto-osaston tehtävistä huolehti kertomusvuonna tilapäinen hallintoyksikkö, rekisteriosaston tehtävistä kuntasuunnittelurekisteritoimisto sekä systeemityöosaston tehtävistä tietojenkäsittelykeskuksen suunnitteluosasto.

Henkilökunta. Vakinaisen henkilökunnan määrä oli vuoden alkaessa 103 ja päättyessä 107 henkeä, jotka jakautuivat toimintayksiköittäin seuraavasti: hallinto 13, kehittämisosasto 6, kuntasuunnittelurekisteritoimisto 20, suunnitteluosasto 30 ja käyttöosasto 38.

Kertomusvuoden aikana *erosi* palveluksesta 17 henkeä ja palvelukseen *otettiin* 21. Henkilökunnan suurehko vaihtuvuus (16.5%) oli seurausta vallinneesta yleisestä työvoimapulasta ja erityisesti ammattitaitoisten ATK-henkilöiden kysynnän voimakkaasta kasvusta. Vaikka eronneiden tilalle saatiinkin palkatuksi uusia toimihenkilöitä, heidän työkokemuksensa alalla ei kuitenkaan keskimäärin vastannut eronneiden työkokemusta. Syynä tähän oli lähinnä ammattitaitoisten ATK-henkilöiden kysynnän aiheuttama palkkatason nousu, jota tietokeskus ei täysin voinut seurata.

Toimitilat. Tietokeskuksen pääosa toimi Nokiantie 4:ssä, missä toimitilat käsittivät

1 500 m². Suunnitteluosasto muutti marras-kuussa Lemuntie 4:ään, mistä osaston käyttöön vuokrattiin 460 m² käsittävä huoneisto. Kuntasuunnittelurekisteritoimiston käyttöön vuokrattiin noin 550 m²:n toimitilat Hämeentie 29:stä, jonne osasto muutti marras-kuussa Pasilasta.

Tietojenkäsittelylaitteistot. Tietokeskuksen käytössä oli Datasab D 22-tietokonelaitteisto, jonka keskusyksikön muistikoko on 64 K-tavua. Laitteistoon on liitetty 6 magneettinauha-asemaa, 3 magneettilevyasemaa (talletuskapasiteetti 81 milj. merkkiä), 2 rivi-kirjoitinta, reikäkortinlukija ja -lävistin sekä reikänauhanlukija. Tietokonelaitteiston lisäksi käytössä oli erilaisia reikäkortti- ja jälkikäsitteilykoneita, 2 magneettinauhakirjoitinta ja yhteensä 17 lävistys- ja tarkistuslävistyskoneita.

T o i m i n t a

Koulutustoiminta. Tietokeskus suoritti kertomusvuonna kaupungin johdon ATK-koulutusta järjestämällä n. viikon mittaisen ATK-kurssin (ADB-teknik för företagschefer) n. 20:lle virastopäällikölle ja vastaavalle sekä kaksipäiväisen johdon ATK-seminaarin 32:lle virastopäällikölle ja vastaavalle.

Tietokeskuksen henkilökuntaa osallistui kouluttajina henkilöasiainkeskuksen järjestämiin ATK-kursseihin.

Tietokeskuksen toimihenkilöitä osallistui lukuisiin sekä kaupungin että ulkopuolisten yritysten järjestämiin koulutustilaisuuksiin. Kurseille osallistumiseen käytettiin n. 40 000 mk ja koulutuspäiviä kertyi yht. 705, eli vajaat 3% työpäivistä. Koulutustarvetta aiheutti erityisesti henkilökunnan vaihtuvuus ja v. 1975 tietokeskukseen asennettavan laitteiston (IBM 370/135) systeemeihin perehdyttäminen.

Kehittämisosaston toiminta. Kehittämisosaston tehtävistä tärkeimpiä olivat osaston johdolla suoritettut sosiaalitoimen ja koulu-

toimen tieto- ja rekisterijärjestelmien ATK-esitutkimuksien valmistelutyöt, jotka tähtäsivät esitutkimuksien aloittamiseen seuraavana toimintavuonna.

Osaston toimesta johdettiin myös osittain kuntasuunnittelurekisterijärjestelmän laajentamisen suunnittelua sekä tietosisällön osalta että alueellisesti käsittämään koko pääkaupunkiseudun ja toteutettavaksi ns. YTV-hankkeena. Suunnitelman on määrä valmistua keväällä 1974.

Kehittämisosaston *teknis-matemaattisen ryhmän* toimesta aloitettiin laajat, koko kaupunginhallinnon käsittävät teknisen laskennan ja operaatioanalyysin esitutkimukset. Tarkoituksena on kartoittaa nykyinen tilanne ATK:n hyväksikäytössä teknisessä laskennassa ja operaatioanalyysissä sekä ohjelmistojen ja menetelmien tarjonta alan palvelukeskuksissa. Tutkimuksen tavoitteena on saada määriteltyksi tietokeskuksen kehittämistarpeet ohjelmistojen ja henkilökunnan osalta näillä aloilla. Tutkimukset valmistuvat keväällä 1974.

Tietokeskuksen sisäisistä kehittämistehtävistä laajimpia olivat uudelleenorganisointi, toimintasuunnittelun kehittäminen sekä tietokeskuksen käsikirjan ja asiakkaan käsikirjan laadinta. Käsikirjat tulevat sisältämään ohjeiston ATK-systeemien kehittämistä, ylläpitoa ja käyttöä varten sekä tietokeskuksen ja sen asiakkaiden välisen yhteistoiminnan edellyttämät standardit.

Kuntasuunnittelurekisteritoimiston toiminta. Tietokeskuksen tietopalvelun kehittämiseksi saatettiin kuntasuunnittelurekisterin asuntotiedot ajan tasalle sekä hankittiin väestörekisterikeskuksesta kaupungin eri suunnittelutarpeisiin tarvittavat väestötiedot. Kuntasuunnittelurekisteriin kuuluvat asema-kaavarekisterin pääosa ja maankäyttörekisteri saatiin valmiiksi.

Kuntasuunnittelurekisterin markkinoimiseksi järjestettiin useita informaatiotilaisuuksia sekä suunniteltiin ja toteutettiin pääteasemalla toimiva kuntasuunnittelurekisterin de-

monstraatiosysteemi, jota käytettiin koulutuksen apuna johdon ATK-seminaarissa lokakuussa sekä sen jälkeen tietopalvelun markkinoinnissa eri hallintokuntiin.

Suunnitteluosaston toiminta. Suunnitteluosasto aloitti kertomusvuonna systeemityöstandardien ja -menetelmien kehittämistyön lähinnä uusia suunnittelutehtäviä silmälläpitäen.

Nykyisten sovellutusten osalta suoritettiin ylläpitotehtäviä, jotka olivat muutamien sovellutusten osalta varsin huomattavia. Merkittäviä olivat etenkin kunnallisten virka- ja työehtosopimusten palkkasysteemeihin aiheuttamat muutokset sekä laskutussystemeissä tapahtuneet tariffimuutokset. Lisäksi aloitettiin sähkölaitoksen kuluttajatietojärjestelmän käyttöönottoon liittyvät valmistelyt.

Syksyllä käynnistettiin uudelleensuunnitteluun tähtäävät esitutkimukset kaikkien tärkeimpien nykyisten sovellutusten osalta. Esitutkimukset rajoittuivat suunnitteluosastolla kuitenkin vain systeemien ATK-tekniiseen osuuteen.

Resurssien vähyden takia kokonaan uusia systeemejä voitiin suunnitella ja ohjelmoida vain vähäisessä määrin. Uusista sovellutuksista mainittakoon rakennusviraston ajoneuvojen laskutusjärjestelmän käynnistäminen. Lisäksi suoritettiin yhteistyössä henkilöasiainkeskuksen kanssa henkilöstöhallinnon informaatiojärjestelmän esitutkimukset.

Osastolla jouduttiin perehdyttämään henkilökunnan vaihtuvuuden vuoksi useita palvelukseen tulleita ja myös palveluksessa olevia toimihenkilöitä kokonaan uusiin tehtäviin.

Suunnitteluosaston kapasiteetin jakaantuminen vuosilomia, kursseja yms. lukuunottamatta sovellutusalueittain vuonna 1973 (päiviä)

tehtävä/ toiminta	palkat	materiaali- laskenta	kustannus- lask. ja kirjanpito	laskutus ja maksatus	muut teht.	kaikki yht.
Suunnittelu	412	120	215	534	390	1 671
Ohjelmointi	336	110	390	488	189	1 513
Systeemien ja ohjelmien huolto	489	105	303	510	462	1 869
Yhteensä	1 237	335	908	1 532	1 041	5 053
Osuus %:ia koko kapasiteetista	24.5	6.6	18.0	30.3	20.6	100.0

Suunnitteluosaston kapasiteetin jakaantuminen toiminnoittain vuonna 1973:

toiminta	miestyö- päiviä	Osuus koko kapasi- teetista %
Suunnittelu	1 671	21.2
Ohjelmointi	1 513	19.3
Systeemien ja ohjelmien huolto	1 869	23.7
Vuosilomat, kurssit yms.	2 821	35.8
Yhteensä	7 874	100.0

Käyttöosaston toiminta. Tietokoneen kokonaiskäyttötuntimäärä supistui pääasiassa edellisenä toimintavuonna alulle pantujen ja vielä kertomusvuonna jatkuneiden koneajojen valmisteluihin ja moniajoihin liittyvien kehittämistoimenpiteiden ansiosta 6 626 tunnista 6 238 tuntiin. Tästä johtuen tietokoneen käytössä siirryttiin huhtikuussa kolmesta vuorosta kahteen. Datasaab D 22:n käyttötoimintojen kehittämistä ei jatkettu enää huhtikuun jälkeen. Sen sijaan kehittämistyön painopiste siirrettiin IBM 370/135-tietokone-laitteiston käyttöönottoon liittyviin toimiin.

D22-tietokoneen kokonaiskäytön jakaantuminen sovellutusalueittain vuonna 1973:

sovellutusalue	D22	
	käyttö-tunnit	%
— kuukausipalkat	798	12.8
— tuntipalkat	592	9.5
— materiaalilaskenta	397	6.4
— kustannuslaskenta	602	9.6
— laskutukset	2 213	35.5
— maksut	211	3.4
— rekisterisovellutukset	250	4.0
— muut tehtävät	1 175	18.8
Yhteensä	6 238	100.0

**A s i a k k a a t j a
s o v e l l u t u s a l u e e t**

Asiakkaina olivat lähes kaikki kaupungin virastot ja laitokset, joista suurimmat käyttäjät rakennusvirasto, sähkölaitos, liikennelaitos ja sairaalavirasto laitoksineen. Ulkopuolisina asiakkaina oli 45 kuntaa ja eräitä yksityisiä yrityksiä, joiden antamat tehtävät olivat kuitenkin vain 0.3% tietokeskuksen tehtävistä.

Sovellutusalueet olivat seuraavat:
— kuukausipalkat,
— tuntipalkat,
— materiaalilaskenta,
— kustannuslaskenta- ja kirjanpito,
— laskutus,
— maksatus,
— rekisterisovellutukset,
— muut tehtävät.

T a l o u s

Tietokeskuksen *kokonaismenot* olivat kertomusvuonna 5.8 milj. mk ja *kokonaistulot* 4.4 milj. mk. Kertomusvuoden alijäämästä 1.4 milj. mk:sta oli kuntasuunnittelurekisteritoimiston osuus 0.8 milj. mk. Tuloksen alijäämäisyyteen johtaneita syitä olivat mm. kuntasuunnittelurekisterin ja muiden ATK-palvelusten ennakoitua pienempi käyttö. Lisäksi on mainittava organisoinnista johtuva henkilöresurssien arvioitua suurempi sitoutuminen sisäisiin kehittämistehtäviin. Kuntasuunnittelurekisterin aiheuttamaa alijäämäisyyttä ei voitu kompensoida kustannuksia supistamalla rekisterin vaatiman kiinteän ylläpitojärjestelmän sitomien menojen vuoksi, eikä toisaalta tuloja lisäämällä, koska tiedon hinta oli vahvistettu toteutunutta suuremman käyttömäärän mukaan.